

Zaak C-222/23**Samenvatting van het verzoek om een prejudiciële beslissing overeenkomstig artikel 98, lid 1, van het Reglement voor de procesvoering van het Hof****Datum van indiening:**

7 april 2023

Verwijzende rechter:

Sofiyski rayonen sad (rechter in eerste aanleg Sofia, Bulgarije)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

7 april 2023

Verzoekster in de betalingsbevelprocedure:

„Toplofikatsia Sofia” EAD

Voorwerp van de procedure in het hoofdgeding

Verzoek aan de verwijzende rechter om een bevel af te geven tot betaling van een geldelijke vordering

Voorwerp en rechtsgrondslag van de prejudiciële verwijzing

Verzoek om een prejudiciële beslissing krachtens artikel 267 VWEU over de uitlegging van artikel 18, eerste alinea, VWEU en artikel 4, lid 1, artikel 5, lid 1, en artikel 62, lid 1, van verordening nr. 1215/2012

Prejudiciële vragen

1. Moet artikel 62, lid 1, van verordening (EU) nr. 1215/2012 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, gelezen in samenhang met artikel 18, eerste alinea, en artikel 21 VWEU, aldus worden uitgelegd dat

het zich ertegen verzet dat het begrip „woonplaats” van een natuurlijke persoon wordt ontleend aan een nationale regeling die bepaalt dat het permanente adres van onderdanen van de forumstaat zich altijd in die staat bevindt en niet naar een andere plaats in de Europese Unie kan worden overgebracht?

2. Moet artikel 5, lid 1, van verordening (EU) nr. 1215/2012, gelezen in samenhang met artikel 18, eerste alinea, en artikel 21 VWEU, aldus worden uitgelegd dat het niet in de weg staat aan een nationale regeling en nationale rechtspraak volgens welke een gerecht van een staat niet kan weigeren een betalingsbevel af te geven tegen een schuldenaar die de nationaliteit van die staat heeft en ten aanzien van wie een gegrond vermoeden bestaat dat het gerecht niet internationaal bevoegd is, aangezien

de woonplaats van de schuldenaar zich wellicht in een andere staat van de Unie bevindt, hetgeen voortvloeit uit de verklaring van de schuldenaar aan de bevoegde overheidsinstantie dat hij in die staat een officieel adres heeft? Is het in een dergelijk geval van belang wanneer die verklaring is afgelegd?

3. Moet artikel 18, eerste alinea, VWEU, gelezen in samenhang met artikel 47, tweede alinea, van het Handvest van de grondrechten, in het geval dat de internationale bevoegdheid van het aangezochte gerecht voortvloeit uit een andere bepaling dan artikel 5, lid 1, van verordening (EU) nr. 1215/2012, aldus worden uitgelegd dat

het zich verzet tegen een nationale regeling en nationale rechtspraak volgens welke een betalingsbevel weliswaar slechts kan worden afgegeven tegen een natuurlijke persoon die zijn gewone verblijfplaats in de forumstaat heeft, maar voor de vaststelling dat de schuldenaar – indien hij onderdaan is van die staat – zijn verblijfplaats in een andere staat heeft gevestigd niet louter kan worden uitgegaan van het feit dat hij in eerstgenoemde staat een officieel adres in een andere staat van de Europese Unie („huidig” adres) heeft opgegeven, wanneer de schuldenaar niet kan aantonen dat hij helemaal is verhuisd naar laatstgenoemde staat en geen adres op het grondgebied van de forumstaat heeft? Is het in dat geval van belang wanneer de verklaring betreffende het huidige adres is afgelegd?

4. Indien het antwoord op het eerste deel van de derde prejudiciële vraag luidt dat de afgifte van een betalingsbevel geoorloofd is, is het op grond van artikel 4, lid 1, van verordening (EU) nr. 1215/2012, gelezen in samenhang met de bij het arrest in zaak C-325/11, Alder, gegeven uitlegging van artikel 22, leden 1 en 2, van verordening (EU) 2020/1784 van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2020 inzake de betekening en de kennisgeving in de lidstaten van gerechtelijke en buitengerechtelijke stukken in burgerlijke of in handelszaken, en gelezen in samenhang met het beginsel van doeltreffende toepassing van het Unierecht bij de uitoefening van de nationale procedurele autonomie, dan toegestaan

dat een nationale rechter van een staat waarvan de onderdanen geen afstand kunnen doen van hun officiële adres op het grondgebied van die staat en dat adres niet naar een andere staat kunnen overbrengen, bij de behandeling van een verzoek tot afgifte van een betalingsbevel in een procedure waarbij de schuldenaar niet betrokken is, overeenkomstig artikel 7 van verordening (EU) 2020/1784 bij de autoriteiten van de staat waar de schuldenaar een officieel adres heeft

inlichtingen inwint over het adres aldaar van de schuldenaar en over de datum waarop dat adres is geregistreerd, teneinde de werkelijke gewone verblijfplaats van de schuldenaar vast te stellen alvorens de eindbeslissing in de zaak te geven?

Unierechtelijke bepalingen en rechtspraak

Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, artikel 18, lid 1, en artikel 21

Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, artikel 47, tweede alinea

Verordening (EU) nr. 1215/2012 van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2012 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, artikel 4, lid 1, artikel 5, lid 1, en artikel 62, lid 1

Verordening (EU) 2020/1784 van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2020 inzake de betekening en de kennisgeving in de lidstaten van gerechtelijke en buitengerechtelijke stukken in burgerlijke of in handelszaken (de betekening en de kennisgeving van stukken), artikelen 7 en 22

Arrest van het Hof van 19 december 2012, Alder, C-325/11, EU:C:2012:824

Arrest van het Hof van 9 september 2021, Toplofikatsia Sofia e.a., C-208/20 en C-256/20, EU:C:2021:719; de in de onderhavige zaak voorgelegde prejudiciële vragen vertonen enige gelijkenis met de in de gevoegde zaken C-208/20 en C-256/20 voorgelegde vragen betreffende de mogelijkheid voor de rechter om zijn bevoegdheid te toetsen nadat hij het betalingsbevel reeds heeft afgegeven. Het belangrijkste verschil in de onderhavige zaak is dat de rechter zijn bevoegdheid wenst te baseren op informatie die hij vóór de afgifte van het betalingsbevel heeft ontvangen.

Nationaalrechtelijke bepalingen en rechtspraak

Zakon za zadalzhniata i dogovornite (wet inzake verbintenissen en overeenkomsten; hierna: „ZZD”); artikel 68, onder a)

Grazhdanski protsesualen kodeks (wetboek van burgerlijke rechtsvordering; hierna: „GPK”); artikelen 38, 40 tot en met 48, 53, 246, 282, 410, 411, 413 tot en met 416, 419 en 423

Kodeks na mezhdunarodnoto chastno pravo (wetboek internationaal privaatrecht; hierna: „KMChP”), artikelen 4 en 48

Zakon za grazhdanskata registratsia (wet betreffende de opname van burgers in het bevolkingsregister; hierna: „ZGR”), artikelen 3, 90, 93, 94 en 96

Interpretatieve beslissing nr. 4/2013 van de Obshto sabranie na grazhdanskata i targovskata kolegii (voltallige zitting van de civiele en de handelskamer; hierna: „OSGTK”) van de Varhoven kasatsionen sad (hoogste rechterlijke instantie in burgerlijke en strafzaken, Bulgarije; hierna: „VKS”) van 18 juni 2014

Korte uiteenzetting van de feiten en de procedure

- 1 Verzoekster in de betalingsbevelprocedure is „Toplofikatsia Sofia” EAD, een vennootschap naar Bulgaars recht.
- 2 De schuldenaar is nog geen partij in de betalingsbevelprocedure, aangezien hij dit pas wordt nadat de rechter, indien hij bevoegd is, het betalingsbevel heeft afgegeven. De procedure zal evenwel tegen de Bulgaarse onderdaan V.Z.A worden gevoerd.
- 3 Op 6 maart 2023 heeft verzoekster de verwijzende rechter verzocht om tegen de schuldenaar een bevel af te geven tot betaling van een geldvordering die voortvloeit uit het feit dat deze eigenaar was van een door het stadsverwarmingsnet verwarmd onroerend goed (een flat in een gebouw in mede-eigendom) en de geleverde energie niet had betaald. Verzoekster vordert een bedrag van 700,61 Bulgarse lev (BGN) voor de tussen 15 september 2020 en 22 februari 2023 geleverde energie, vermeerderd met rente.
- 4 De rechter heeft ambtshalve informatie verzameld uit het bevolkingsregister per maart 2023. Volgens die informatie heeft schuldenaar V.Z.A. zijn in 2000 geregistreerde permanente adres in Sofia (Bulgarije) en bevindt zijn huidige adres, dat bij de Bulgarse autoriteiten is aangemeld, zich sinds 6 maart 2010 in een andere lidstaat van de Europese Unie. Het Bulgarse recht voorziet niet in de mogelijkheid om een welbepaald huidig adres in het buitenland te specificeren; er wordt enkel vermeld in welke andere staat dat adres zich bevindt.

Voornaamste argumenten van partijen in het hoofdgeding

- 5 De verwijzende rechter vermeldt niet of verzoekster in het hoofdgeding opmerkingen heeft gemaakt over het verzoek om een prejudiciële beslissing.

Korte uiteenzetting van de motivering van de prejudiciële verwijzing

Eerste en tweede prejudiciële vraag

- 6 Het verzoek om een prejudiciële beslissing strekt ertoe dat wordt verduidelijkt welke verplichtingen het Unierecht (in het bijzonder de regels van artikel 4, lid 1, en artikel 5, lid 1, van verordening (EU) nr. 1215/2012, volgens welke personen die woonplaats hebben op het grondgebied van een lidstaat, enkel voor de gerechten van die lidstaat kunnen worden opgeroepen) aan de nationale rechter

oplegt wanneer de tegenpartij in een eenzijdige procedure de bevoegdheid van het aangezochte gerecht niet kan betwisten noch uitdrukkelijk aanvaarden alvorens de eindbeslissing is gegeven. In het onderhavige geval gaat het om een betalingsbevelprocedure, waarin het aangezochte gerecht de stelling van de verzoeker (schuldeiser) met name toetst vanuit formeel oogpunt en de verweerder (schuldenaar) verzoekt te verklaren of hij de aangevoerde schuldvordering al dan niet betwist. Indien de schuldenaar de schuldvordering niet betwist, krijgt hij de status van een persoon die tot betaling is veroordeeld.

- 7 Volgens de verwijzende rechter heeft het Hof bij zijn arrest van 9 september 2021, Toplofikatsia Sofia e.a. (C-208/20 en C-256/20, EU:C:2021:719), reeds geoordeeld dat de rechter die het betalingsbevel heeft afgegeven, dit niet kan intrekken wanneer hij vaststelt dat de schuldenaar in de forumstaat geen adres had. In een dergelijk geval moet overgegaan worden tot tenuitvoerlegging en kan de schuldenaar, zodra hij in de loop van de tenuitvoerleggingsprocedure kennisneemt van het afgegeven bevel, zich verweren met het rechtsmiddel waarin het nationale recht voorziet, zoals bedoeld in interpretatieve beslissing nr. 4/2013 van de OSGTK van de VKS.
- 8 Volgens genoemde interpretatieve beslissing nr. 4/2013 van de OSGTK van de VKS vormen de in artikel 411, lid 2, punt 4 (permanent adres in Bulgarije) en nr. 5 (gewone verblijfplaats in Bulgarije), GPK vastgestelde omstandigheden weliswaar voorwaarden voor de afgifte van een betalingsbevel, maar hoeven zij wegens de aard ervan niet te worden getoetst alvorens het reeds afgegeven bevel wordt betekend. Indien blijkt dat het bevel is afgegeven tegen een schuldenaar die helemaal geen permanent adres in Bulgarije heeft, moet de voor het betalingsbevel bevoegde rechter het ambtshalve intrekken. Heeft de schuldenaar evenwel op het nationale grondgebied een permanent adres, maar geen gewone verblijfplaats, kan die rechter het afgegeven bevel niet intrekken. De voor het betalingsbevel bevoegde rechter gaat immers enkel na of de schuldenaar in Bulgarije een permanent adres heeft en, indien dat het geval is, kan een correcte betekening plaatsvinden via een andere persoon of door het plaatsen van een bericht, zodat niet langer hoeft te worden nagegaan of de persoon zijn gewone verblijfplaats op het nationale grondgebied heeft.
- 9 Volgens de verwijzende rechter is de door de VKS gekozen oplossing met betrekking tot de vaststelling van de gewone verblijfplaats van de schuldenaar als specifieke nationaalrechtelijke voorwaarde voor de afgifte van een betalingsbevel problematisch, omdat zij zeer beperkend is en in de weg staat aan de daadwerkelijke toepassing van de absolute voorwaarde van artikel 5, lid 1, van verordening nr. 1215/2012, volgens welke de schuldenaar die zijn woonplaats in de Unie heeft, behoudens bijzondere gevallen, slechts kan worden opgeroepen voor de gerechten van de staat waar hij zijn woonplaats heeft.
- 10 Het probleem is dat een betalingsbevel tegen een schuldenaar die een officieel adres in Bulgarije heeft, vrijwel altijd wordt afgegeven, ongeacht of hij ook een buitenlands adres heeft opgegeven. Naar nationaal recht (artikel 411, lid 1, GPK

juncto artikel 93, leden 1 en 2, ZGR) wordt de woonplaats van de schuldenaar tegen wie een Bulgaars gerecht een betalingsbevel kan afgeven, immers bepaald door de vraag of kan worden vastgesteld dat hij een permanent adres heeft, en volgens artikel 93, leden 2 en 4, ZGR heeft een Bulgaars onderdaan zijn permanente adres altijd op Bulgaars grondgebied en kan hij dit niet veranderen, zelfs niet als hij in een andere lidstaat gaat wonen. Dit maakt het voor Bulgaarse onderdanen aanzienlijk moeilijker om het in artikel 21 VWEU gewaarborgde recht van vrij verkeer en vrije woonplaatskeuze uit te oefenen, omdat Bulgaarse staatsburgers, wanneer zij gebruik maken van de vrijheid van vestiging in een andere staat, verbonden blijven met het Bulgaarse grondgebied en er nog steeds voor moeten zorgen dat iemand op Bulgaars grondgebied hun briefwisseling in ontvangst kan nemen. Anders kunnen zij het „slachtoffer” worden van een tegen hen afgegeven betalingsbevel, waartegen zij zich maar moeilijk kunnen verweren.

- 11 Bulgaarse onderdanen die hun recht van vrij verkeer en vrije vestiging in een andere lidstaat van de Unie hebben uitgeoefend, worden daardoor in een situatie gebracht van mogelijke „omgekeerde” discriminatie op grond van nationaliteit, hetgeen in strijd is met artikel 18 VWEU. Onderdanen van andere lidstaten van de Unie die permanent in Bulgarije wonen, worden krachtens artikel 53 GPK immers opgeroepen op het adres dat zij aan de immigratieautoriteiten hebben meegedeeld en dat (volgens artikel 3, lid 2, punt 2, junctis de artikelen 93 en 94 GPK) een permanent en een actueel adres omvat. Wanneer deze onderdanen van andere lidstaten niet langer in Bulgarije verblijven, worden zij uitgeschreven en vervalt dus ook de bevoegdheid van de Bulgaarse gerechten om tegen hen een betalingsbevel af te geven. Bulgaarse onderdanen daarentegen kunnen geen afstand doen van hun permanente adres en moeten ervoor blijven zorgen dat iemand in Bulgarije in hun plaats berichten in ontvangst wil nemen. Zij worden dus anders behandeld dan buitenlandse onderdanen, waarbij de wet als reden voor die behandeling enkel verwijst naar eenvoud voor overheidsdiensten.
- 12 Bovendien beschikt een Bulgaars onderdaan, gelet op artikel 94, lid 3, ZGR („met betrekking tot het huidige adres van in het buitenland woonachtige Bulgaarse staatsburgers wordt in het bevolkingsregister enkel de naam van het land waar zij wonen vermeld”), niet over de mogelijkheid om de Bulgaarse staat mee te delen wat het exacte woonadres buiten Bulgarije is waarop hij zijn briefwisseling in ontvangst kan nemen. Evenmin kan officieel een telefoonnummer worden achtergelaten of een elektronisch communicatiekanaal worden doorgegeven. In de praktijk verbiedt de Bulgaarse staat zijn onderdanen contactgegevens door te geven aan de hand waarvan zij buiten zijn grondgebied kunnen worden bereikt.
- 13 Voor de uitkomst van een betalingsbevelprocedure, waarvan de inleiding door de schuldenaar niet kan worden voorspeld, is het van cruciaal belang dat het betalingsbevel effectief aan de schuldenaar wordt betekend op een wijze die hem in staat stelt zich daartegen te verweren. Aldus kan hij zijn rechten in de gerechtelijke procedure uitoefenen, maar die rechten worden door de restrictieve toepassing van de regels inzake de registratie van een buitenlands adres en door interpretatieve beslissing nr. 4/2013 van de OSGTK van de VKS aanzienlijk

beperkt, aangezien de aangezochte nationale rechter volgens die interpretatieve beslissing niet mag weigeren een betalingsbevel af te geven indien de schuldenaar een Bulgaars onderdaan is die een buitenlands adres als huidig adres heeft opgegeven.

- 14 Derhalve dient ten eerste te worden geantwoord op de vraag of het verenigbaar is met artikel 5, lid 1, van verordening nr. 1215/2012 dat de internationale bevoegdheid van nationale gerechten tot afgifte van betalingsbevelen afhangt van het nationale woonplaatsbegrip, dat gekoppeld is aan een permanent adres, dat zich niet in het buitenland kan bevinden. Ten tweede moet worden onderzocht of het met die bepaling verenigbaar is dat het aangezochte gerecht, zoals bepaald in interpretatieve beslissing nr. 4/2013 van de OSGTK van de VKS, voor de vaststelling van de woonplaats geen gebruik mag maken van informatie over het huidige officiële adres van de schuldenaar.

Derde prejudiciële vraag

- 15 Opgemerkt moet worden dat de regel van artikel 5, lid 1, van verordening nr. 1215/2012 (personen met woonplaats in de Unie worden opgeroepen voor de gerechten van hun woonplaats) weliswaar bindend is voor de lidstaten, maar uitzonderingen kent, aangezien de verordening voorziet in een aantal bijzondere bevoegdheden voor geschillen die ontstaan naar aanleiding van bepaalde soorten bijzondere rechtsbetrekkingen. In het onderhavige geval is sprake van een overeenkomst voor de levering van thermische energie aan een in de stad Sofia gelegen onroerend goed, zodat de Bulgaarse gerechten krachtens artikel 7, punt 1, onder b), tweede streepje [subsidiar onder a)], van verordening nr. 1215/2012 bevoegd zijn op grond van de in de overeenkomst vastgelegde plaats van uitvoering. Dit betekent evenwel niet dat in het licht hiervan de vraag of de woonplaats zich in Bulgarije bevindt, irrelevant is voor de beslechting van het bij de verwijzende rechter aanhangige geschil.
- 16 De reden hiervoor is dat de afgifte van een betalingsbevel als bedoeld in het nationale recht geen algemene procedure voor de beslechting van civielrechtelijke geschillen is, maar een soort faciliteit voor bepaalde schuldeisers, waarvan slechts gebruik kan worden gemaakt indien is voldaan aan een aantal specifieke voorwaarden. Een van de in het Bulgaarse recht gestelde voorwaarden is dat de schuldenaar zijn gewone verblijfplaats in Bulgarije heeft. Deze voorwaarde vloeit niet voort uit het Unierecht, maar wel uit het nationale recht; stelt een staat deze voorwaarde, valt zij evenwel onder het discriminatieverbod van artikel 18 VWEU.
- 17 In het kader van de tweede vraag moet derhalve enkel worden ingegaan op de kwestie of het bij interpretatieve beslissing nr. 4/2013 van de OSGTK van de VKS uitgesproken verbod voor nationale rechters om een huidig adres te beschouwen als aanwijzing dat de schuldenaar zijn gewone verblijfplaats niet in Bulgarije heeft, toelaatbaar is in het licht van het feit dat dit verbod leidt tot „omgekeerde” discriminatie (artikel 18 VWEU). In casu worden Bulgaarse onderdanen die Bulgarije verlaten benadeeld, aangezien zij volgens de rechtspraak, ter verwerping

tegen de afgifte van een betalingsbevel tegen hen, op het nationale grondgebied over een correspondent moeten beschikken omdat de rechter niet ambtshalve rekening mag houden met hun verklaring dat zij hun woonplaats hebben overgebracht naar een andere lidstaat. Voor personen met een buitenlandse nationaliteit die hun gewone verblijfplaats in Bulgarije hebben en het land verlaten, bestaat een dergelijke verplichting daarentegen niet en bij hun vertrek zijn Bulgaarse gerechten op geen enkele manier nog bevoegd om betalingsbevelen af te geven.

Vierde prejudiciële vraag

- 18 Indien de richtsnoeren van interpretatieve beslissing nr. 4/2013 van de OSGTK van de VKS worden gevolgd (volgens welke in geval van een schuldenaar die Bulgars onderdaan is, de opgave van een huidig officieel adres in een andere lidstaat geen voldoende aanwijzing vormt dat hij zijn gewone verblijfplaats als bedoeld in de procedurele voorwaarden voor de afgifte van een betalingsbevel in een andere staat heeft), rijst voor de verwijzende rechter de vraag of hij niettemin deze procedurele voorwaarde ambtshalve kan toetsen op grond van zijn eigen Unierechtelijke verplichtingen, ondanks dat de VKS dit verbiedt.
- 19 Het Hof heeft met name bij zijn arrest van 19 december 2012, Alder (C-325/11, EU:C:2012:824), geoordeeld dat geen toepassing kan worden gegeven aan een nationale regeling die bepaalt dat een partij in een gerechtelijke procedure die haar verblijfplaats in een andere lidstaat dan de forumstaat heeft, in laatstgenoemde lidstaat iemand moet aanwijzen die in haar plaats stukken in ontvangst kan nemen. In het onderhavige geval zou de werkingssfeer van die regel moeten worden uitgebreid, aangezien een tegen de schuldenaar afgegeven betalingsbevel naar Bulgars recht wordt betekend op zijn officiële adres op het nationale grondgebied.
- 20 De verwijzende rechter is derhalve van oordeel dat artikel 22 van verordening nr. 2020/1784 (zolang het bevel in de onderhavige zaak ook moet worden betekend), ter verzekering van een doeltreffende tenuitvoerlegging van het bij het arrest Alder vastgestelde vereiste dat gerechtelijke stukken niet zomaar in de forumstaat dienen te worden betekend, mogelijkermijze van hem verlangt dat hij nadere informatie verzamelt over de gewone verblijfplaats van een schuldenaar met de Bulgaarse nationaliteit, indien er aanwijzingen zijn dat diens huidige adres zich in het buitenland bevindt.
- 21 De doeltreffende toepassing van de regel van artikel 4, lid 1, van verordening nr. 1215/2012, volgens welke de schuldenaar in beginsel wordt opgeroepen voor de gerechten van zijn woonplaats, vereist dus dat de woonplaats van de schuldenaar wordt vastgesteld door een nationale rechter die in beginsel enkel betalingsbevelen mag afgeven tegen personen wier gewone verblijfplaats zich op het grondgebied van de staat van die rechter bevindt. De verwijzende rechter is van oordeel dat hij, gelet op het feit dat het nationale recht geen mogelijkheid biedt om het buitenlandse adres van een schuldenaar te achterhalen, gebruik moet

maken van de voor het achterhalen van een buitenlands adres in artikel 7 van verordening nr. 2020/1784 opgenomen mogelijkheid.

WERKDOCUMENT